

Paweł Kulpaka

System bankowy w Stanach Zjednoczonych

International Journal of Management and Economics 18, 63-80

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Paweł Kulpaka

Instytut Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych

System bankowy w Stanach Zjednoczonych

Wstęp

Tak jak we wszystkich krajach kapitalistycznych, system bankowy w Stanach Zjednoczonych jest obecnie dwuszczeblowy i składa się z banku centralnego oraz banków komercyjnych. Jednak sposób kształtowania się tych tradycyjnych wolnorynkowych rozwiązań w gospodarce amerykańskiej był specyficzny i przez wiele lat w kraju tym nie funkcjonował taki system bankowy. W ostatnich latach sektor bankowy w Stanach Zjednoczonych przechodzi bardzo gwałtowne przemiany instytucjonalne, skutkujące jego szybką konsolidacją. Charakteryzuje się jednak nadal dużą ilością specyficznych, unikalnych w skali świata rozwiązań.

Część pierwsza opracowania prezentuje unikalne rozwiązania w zakresie pierwszego szczebla systemu bankowego – bankowości centralnej w Stanach Zjednoczonych. Kolejne strony poświęcone są analizie najważniejszych zmian instytucjonalnych w obrębie drugiego szczebla systemu bankowego – banków komercyjnych. W końcowej części opracowania prezentuję najważniejsze instytucje parabankowe w Stanach Zjednoczonych.

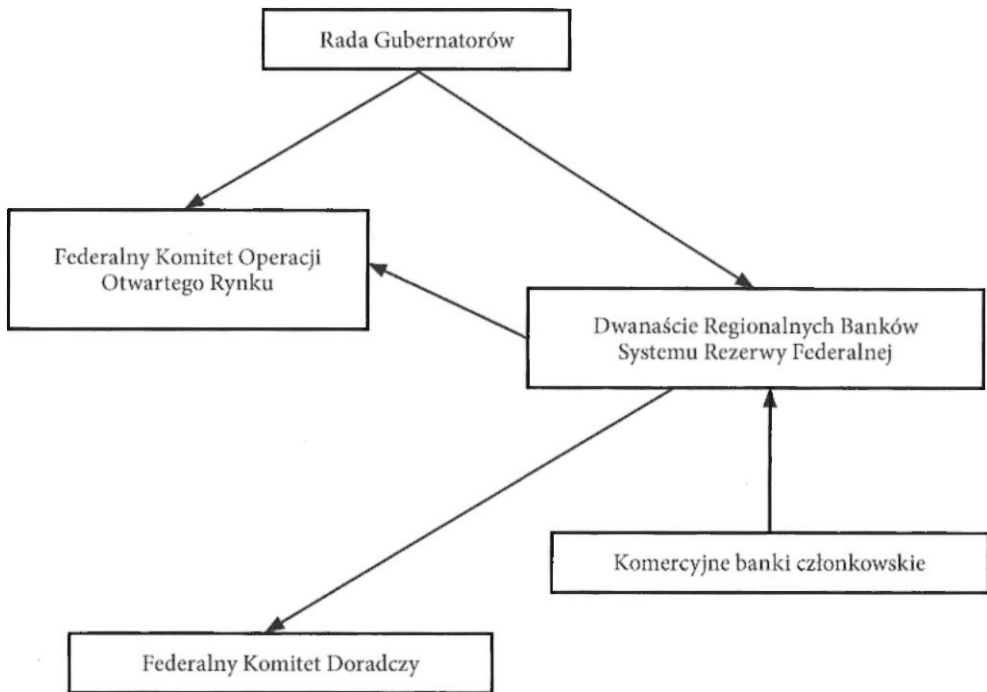
Bankowość centralna w Stanach Zjednoczonych

Przez cały XIX wiek w Stanach Zjednoczonych odczuwalna była silna niechęć do centralizacji polityki monetarnej. Szczególnie rolnicze stany środkowych i zachodnich regionów kraju sprzeciwiały się akceptacji centralizacji polityki monetarnej, gdyż bały się ograniczenia swoich kompetencji i narzucenia niekorzystnych dla siebie rozwiązań przez lepiej rozwinięte, przemysłowe regiony kraju. W gospodarce amerykańskiej obserwowano również otwartą wrogość do instytucji banku centralnego w szerokich kręgach społeczeństwa. W stanach rolniczych niechęć ta rozszerzała się niekiedy na cały system bankowy, obejmując również sektor banków komercyjnych. Zazwyczaj spowodowane to było masowym zadłużeniem farmerów (kredyty hipoteczne) w lokalnych bankach i powtarzającymi się problemami ze spłatą zaciągniętych pożyczek w okresach dekonjunktury na rynkach płodów rolnych. Przyczyniały się do tego również same banki,

które nie wychodziły naprzeciw problemom swoich klientów i nie starały się im w żaden sposób pomagać w trudnych czasach, a zamiast tego egzekwowały swoje należności, dokonując często licytacji farm zbankrutowanych rolników.

Wszystkie te powody doprowadziły w 1811 r. do rozwiązania Pierwszego Banku Centralnego Stanów Zjednoczonych. Po kilku latach w 1816 r., w związku z problemami finansowania wojny z Anglią, która toczyła się w 1812 r., utworzono Drugi Bank Centralny Stanów Zjednoczonych (Second Bank of the United State). Jednak za prezydentury Andrew Jacksona w latach 30. XIX wieku dyskusja na temat potrzeby istnienia instytucji banku centralnego w gospodarce amerykańskiej rozgorzała na nowo. Ostatecznie Drugi Bank Centralny został rozwiązany w 1836 r. Przez resztę XIX wieku oraz w początkach XX wieku gospodarka amerykańska funkcjonowała i rozwijała się bez instytucji banku centralnego.

Jednym z najpoważniejszych mankamentów takiej sytuacji był brak instytucji „pożyczkodawcy ostatniej instancji” (*lender of last resort*), która mogłaby przychodzić z pomocą bankom komercyjnym przeżywającym trudności finansowe, szczególnie tym zagrożonym upadłością, w celu stabilizowania całego systemu bankowego i podtrzymywania zaufania społecznego do wszystkich instytucji depozytowych. Skutkiem tego były powtarzające się mniej więcej co 20 lat ogólnokrajowe paniki bankowe, w trakcie których dochodziło do masowego wycofywania wkładów z banków przez klientów, a w konsekwencji licznych bankructw tych instytucji. Najpoważniejsze kryzysy miały miejsce w latach: 1819, 1837, 1857, 1873, 1884, 1893, 1907 oraz 1930–1933. W ich wyniku szerokie kręgi społeczeństwa traciły ulokowane w bankach depozyty, co dodatkowo podrywało zaufanie i utrudniało sprawne działanie całego systemu bankowego w Stanach Zjednoczonych. Po przejściu jednego z największych kryzysów w 1907 r. idea powołania banku centralnego zyskała znaczące poparcie wśród klasy politycznej i gospodarczej. Stopniowo również szeroka opinia publiczna zaczęła opowiadać się za przyjęciem takiego rozwiązania. Jednak jeszcze przez wiele lat toczyła się burzliwa debata na temat ostatecznego kształtu bankowości centralnej. Szczególnie silne kontrowersje budziła kwestia publicznego albo prywatnego charakteru instytucji banku centralnego. Utrzymawał się zdecydowany sprzeciw wobec utworzenia jednego zcentralizowanego podmiotu odpowiedzialnego za prowadzenie polityki monetarnej. Po osiągnięciu kompromisu, w 1913 r. Kongres ostatecznie zatwierdził ustawę o Rezerwie Federalnej (*Federal Reserve Act*). Długa i burzliwa debata zaowocowała unikalnością rozwiązań przyjętych w Stanach Zjednoczonych w obrębie bankowości centralnej. Wypracowany wówczas system został poważnie zmodyfikowany w okresie wielkiego kryzysu, kiedy to w latach 1933–1935 uchwalono, a następnie zmieniono ustawę bankową (*Banking Act*), rozszerzając i modyfikując kompetencje Rezerwy Federalnej.

Rys. 1. Schemat Systemu Rezerwy Federalnej w USA

Źródło: F.S. Mishkin, S.G. Eakins, *Financial Markets and Institutions*, Longman 2000, s. 183.

Do lat 30. XX wieku jedynym instrumentem, który mógł być używany do prowadzenia polityki monetarnej w Stanach Zjednoczonych przez System Rezerwy Federalnej były kredyty banku centralnego, szczególnie kredyt redyskontowy. Ograniczało to w znacznym stopniu możliwość oddziaływania banku centralnego na system bankowy i utrudniało sprawne i skuteczne prowadzenie polityki monetarnej. Doświadczenia wielkiego kryzysu spowodowały utworzenie Federalnego Komitetu Operacji Otwartego Rynku (*Federal Open Market Committee FOMC*), funkcjonującego w ramach Systemu Rezerwy Federalnej, który uzyskał możliwość przeprowadzania operacji otwartego rynku elastycznie oddziałujących na poziom rynkowych stóp procentowych i podaż pieniądza. Kongres przyznał również Systemowi Rezerwy Federalnej prawo do ustalania poziomu rezerw obowiązkowych. W ten sposób w 1935 r. bank centralny Stanów Zjednoczonych został ostatecznie wyposażony w trzy podstawowe instrumenty, niezbędne do prowadzenia polityki monetarnej.

Rada Gubernatorów. Na czele Systemu Rezerwy Federalnej (*Federal Reserve System*) stoi siedmioosobowa Rada Gubernatorów (*Board of Governors of the Federal Reserve System*) mająca siedzibę w Waszyngtonie. Jej członkowie są wybierani przez prezydenta, a następnie zatwierdzani przez Senat na jednorazowe 14-letnie kadencje, w ten spo-

sób, że co dwa lata w styczniu wygasa kadencja jednego członka. Od samego początku funkcjonowania systemu Rezerwy Federalnej obowiązuje zasada, że osoba zasiadająca w Radzie po upływie swojej kadencji nie może zostać ponownie powołana przez prezydenta na członka Rady Gubernatorów. Regulacja ta jest jednak często omijana w ten sposób, że poszczególni gubernatorzy rezygnują z członkostwa w Radzie Gubernatorów tuż przed upływem swojej kadencji, a następnie są ponownie wybierani przez prezydenta i zatwierdzani przez Senat na członka Rady Gubernatorów, co wyjaśnia, dlaczego ta sama osoba jest członkiem tego ciała przez wiele kolejnych lat. Poszczególni członkowie Rady Gubernatorów pochodzą z różnych dwunastu dystryktów Systemu Rezerwy Federalnej, co ma zagwarantować brak preferencji regionalnych przy podejmowaniu decyzji dotyczących polityki monetarnej.

Na czele Rady Gubernatorów stoi prezes, którego gubernatorowie wybierają na 4-letnią kadencję spośród swojego grona. Dopuszczalne, a nawet często praktykowane są wielokrotne reelekcje tej samej osoby. Bezwzględnie natomiast przestrzegana jest niepisana zasada, że gubernator, który przestał pełnić funkcję prezesa Rady Gubernatorów, składa rezygnację z członkostwa w Radzie Gubernatorów, bez względu na liczbę lat, jaka pozostała mu do upływu jego 14-letniej kadencji, i nie jest ponownie powoływany przez prezydenta do tej Rady. W dotychczasowej historii Systemu Rezerwy Federalnej prezesami Rady Gubernatorów byli kolejno: Marriners S. Eccles, William McChesney Martin Jr., Arthur Burns, Paul A. Volcker i Alan Greenspan. Prezes kieruje pracami Rady Gubernatorów. Jest również zwierzchnikiem dużej liczby ekonomistów, ekspertów i doradców zatrudnionych w Systemie Rezerwy Federalnej i pracujących na jego potrzeby. W dotychczasowej historii prezesami Rady byli ludzie o wyjątkowej osobowości, potrafiący w znaczący sposób oddziaływać na pozostałych członków Rady Gubernatorów.

Warto zwrócić uwagę, że kadencja poszczególnych gubernatorów w Radzie oraz kadencja prezesa Rady Gubernatorów nie pokrywa się z kadencją prezydenta Stanów Zjednoczonych. Powoduje to, że nowo wybrany prezydent musi współpracować z Radą i jej prezesem powołanym przez swoich poprzedników. Rozwiązanie takie gwarantuje dużą niezależność polityki monetarnej. Ciekawy jest również przypadek obecnie urzędującego prezesa Rady Gubernatorów Alana Greenspana, który jako republikanin został powołany do Rady Gubernatorów w 1987 r. przez republikańskiego prezydenta Ronalda Reagana. Następnie został ponownie wybrany przez Georga Buscha w trakcie jego kadencji. Pod bardzo silnym naciskiem opiniotwórczych środowisk amerykańskich demokratyczny prezydent Bill Clinton w 1996 r. wybrał Alana Greenspana na kolejną kadencję, którą łącznie z prezesurą Rady Gubernatorów sprawuje do dziś. Przypadek ten dobitnie obrazuje sposób funkcjonowania bankowości centralnej w Stanach Zjednoczonych, gdzie oprócz argumentów politycznych liczą się również kwestie merytoryczne. W praktyce System Rezerwy Federalnej jest obecnie jednym z najbardziej niezależnych banków centralnych na świecie, choć nie jest to nigdzie formalnie zapisane.

Rada Gubernatorów decyduje bezpośrednio o poziomie rezerw obowiązkowych, a pośrednio – przez Federalny Komitet Operacji Otwartego Rynku (*Federal Open Market Committee* – MFOMC) – wpływa na skalę i kierunek operacji otwartego rynku oraz wraz z dwunastoma Regionalnymi Bankami Rezerwy Federalnej (*Federal Reserve Banks*) decyduje o polityce kredytowej Systemu Rezerwy Federalnej. Jest więc najważniejszym organem w całej jego strukturze, decydującym o kształcie polityki monetarnej w Stanach Zjednoczonych.

Banki Regionalne Systemu Rezerwy Federalnej. W ramach Systemu Rezerwy Federalnej funkcjonuje dwanaście Regionalnych Banków Systemu Rezerwy Federalnej (*Federal Reserve Banks of Federal Reserve Districts*). Rozwiązanie takie zostało wypracowane w trakcie długotrwałej dyskusji pomiędzy zwolennikami tworzenia bankowości centralnej w Stanach Zjednoczonych i przeciwnikami centralizacji polityki monetarnej w początkach XX wieku. Jest ono wynikiem osiągniętego wówczas kompromisu, który skutecznie i efektywnie działa do dzisiaj. Każdy z tych regionalnych banków posiada swoją główną siedzibę oraz może tworzyć oddziały w obrębie swojego dystryktu. W kolejności od pierwszego do dwunastego dystryktu siedziby Regionalnych Banków Systemu Rezerwy Federalnej znajdują się w następujących miastach: Boston, Nowy Jork, Philadelphia, Cleveland, Richmond, Atlanta, Chicago, St. Louis, Minneapolis, Kansas City, Dallas, San Francisco¹.

Pod względem zgromadzonych aktywów największe znaczenie ma Bank Rezerw Federalnych w Nowym Jorku, koncentrujący około 25% aktywów całego Systemu Rezerwy Federalnej. Dużą rolę odgrywają również Banki w Chicago i San Francisco koncentrujące po około 12%–13% aktywów całego systemu. Razem te trzy Regionalne Banki posiadają ponad 50% wszystkich rezerw systemu bankowości centralnej w Stanach Zjednoczonych. Ponadto w Banku Rezerw Federalnych w Nowym Jorku zgromadzone są depozyty złota składane przez banki centralne innych państw o wartości przekraczającej 100 miliardów dolarów. Obecnie jest tam więcej złota niż w Forcie Knox.

Regionalne Banki Systemu Rezerwy Federalnej są instytucjami prywatno-publicznymi. Każdy z nich działa w formie spółki akcyjnej i jest własnością działających w danym dystrykcie banków komercyjnych, będących jednocześnie członkami Systemu Rezerwy Federalnej (nie wszystkie banki komercyjne w Stanach Zjednoczonych są członkami Systemu Rezerwy Federalnej!). Z tego tytułu są one uprawnione do otrzymywania dywidendy, której wielkość jest jednak ograniczona do 6% rocznie w stosunku do wartości nominalnej posiadanych akcji. Rada nadzorcza² (*Board of Governors*) każdego z Regionalnych Banków Systemu Rezerwy Federalnej składa się z 10 osób. Sześciu jej członków jest wybieranych przez działające w danym dystrykcie banki komercyjne, a trzech członków mianuje Rada Gubernatorów Systemu Rezerwy Federalnej. Tych dziewięciu ludzi wybiera następnie przewodniczącego rady nadzorczej danego Banku Regionalnego. Członkowie rady nadzorczej każdego Banku Regionalnego Systemu Rezerwy Federalnej dzielą się na trzy grupy. Trzech członków, którzy są wybierani przez działające w danym dystrykcie banki komercyjne, jest profesjonalnymi finansistami, kolej-

nych trzech – wybieranych również przez te banki – jest przedstawicielami przemysłu, związków zawodowych, rolnictwa lub konsumentów. Natomiast trzej członkowie wybierani przez Radę Gubernatorów Systemu Rezerwy Federalnej mają za zadanie reprezentować interes publiczny i stać na jego straży.

Na podkreślenie i wyjaśnienie zasługuje jeszcze wyjątkowa rola Banku Rezerw Federalnych w Nowym Jorku. Wynika ona z kilku powodów:

1. Dystrykt tego banku pokrywa się z siedzibami największych banków komercyjnych działających w Stanach Zjednoczonych.
2. Poprzez struktury tego banku fizycznie przeprowadzane są operacje otwartego rynku oraz interwencje na rynku walutowym poprzez System Rezerwy Federalnej.
3. Jest to jedyny bank członkowski Banku Rozrachunków Międzynarodowych w Bazylei. Dlatego przewodniczący rady nadzorczej Banku Rezerw Federalnych w Nowym Jorku wraz z prezesem stojącym na czele Rady Gubernatorów reprezentują System Rezerwy Federalnej na comiesięcznych spotkaniach z przedstawicielami innych banków centralnych, które to spotkania odbywają się na forum Banku Rozrachunków Międzynarodowych w Bazylei.
4. Przewodniczący rady nadzorczej Banku Rezerw Federalnych w Nowym Jorku jest jedynym stałym członkiem Federalnego Komitetu Operacji Otwartego Rynku spośród wszystkich przewodniczących rad nadzorczych Regionalnych Banków Systemu Rezerwy Federalnej.
5. W banku tym zgromadzone są ogromne rezerwy złota banków centralnych innych krajów.

Regionalne Banki Systemu Rezerwy Federalnej spełniają wiele funkcji niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania całego systemu bankowego w Stanach Zjednoczonych. Na szczególną uwagę zasługują następujące zadania:

- 1) przeprowadzanie rozliczeń czekowych;
- 2) emitowanie nowych banknotów i bilonu;
- 3) wycofywanie z obiegu zniszczonych banknotów i bilonu;
- 4) zatwierdzanie fuzji pomiędzy bankami komercyjnymi;
- 5) licencjonowanie wniosków banków komercyjnych o rozszerzenie zakresu wykonywanych operacji bankowych;
- 6) udzielanie kredytów bankom komercyjnym działającym w obrębie dystryktu;
- 7) licencjonowanie działalności bankowej;
- 8) zbieranie i przetwarzanie informacji finansowych oraz opracowywanie analiz na potrzeby prowadzenia polityki monetarnej przez cały System Rezerwy Federalnej³.

Federalny Komitet Operacji Otwartego Rynku. Federalny Komitet Operacji Otwartego Rynku jest instytucją funkcjonującą w ramach całego Systemu Rezerwy Federalnej, decydującą o skali i kierunku operacji otwartego rynku, które elastycznie i skutecznie wpływają na podaż pieniądza i poziom rynkowych stóp procentowych. Same zaś operacje otwartego rynku są fizycznie przeprowadzane przez pracowników regionalnego Banku Rezerwy Federalnej w Nowym Jorku. Komitet zbiera się zazwyczaj 8 razy w ro-

ku, średnio co 6 tygodni. Po swoich spotkaniach Komitet publikuje oświadczenia, które są wyczekiwane i bacznie śledzone przez uczestników rynków finansowych na całym świecie.

W skład Federalnego Komitetu Operacji Otwartego Rynku z prawem do głosu wchodzi 12 osób. Jest to siedmiu członków Rady Gubernatorów, osoba stojąca na czele rady nadzorczej Banku Rezerw Federalnych w Nowym Jorku oraz szefowie czterech innych rad nadzorczych spośród 11 pozostałych Regionalnych Banków Systemu Rezerwy Federalnej. Prezes Rady Gubernatorów (obecnie Alan Greenspan) stoi jednocześnie na czele Federalnego Komitetu Operacji Otwartego Rynku. Bez prawa głosu, ale z prawem do wyrażania swoich poglądów w trakcie dyskusji w spotkaniach Komitetu uczestniczą prezesi rad nadzorczych pozostałych Regionalnych Banków Systemu Rezerwy Federalnej oraz liczni zatrudnieni eksperci i doradcy. W praktyce mają więc oni wpływ na ostateczne decyzje.

Federalny Komitet Doradczy. W skład Systemu Rezerwy Federalnej wchodzi również Federalny Komitet Doradczy (Federal Advisory Council). Jest to instytucja o znaczeniu doradczym, składająca się z przedstawicieli dwunastu Regionalnych Banków Systemu Rezerwy Federalnej. Jej wpływ na decyzje podejmowane w ramach Systemu Rezerwy Federalnej i ostateczny kształt polityki monetarnej w Stanach Zjednoczonych jest marginalny.

Banki członkowskie Systemu Rezerwy Federalnej. Wszystkie komercyjne banki narodowe, które są licencjonowane i kontrolowane przez Urząd Kontroli Pieniężnej (*Office of the Comptroller of the Currency*), muszą być członkami Systemu Rezerwy Federalnej. Jednak oprócz tych banków w Stanach Zjednoczonych funkcjonują banki stanowe, które są tworzone lub nadzorowane przez poszczególne stany. Banki stanowe nie muszą uczestniczyć w Systemie Rezerwy Federalnej na zasadzie członkostwa. Dlatego nie wszystkie banki komercyjne w Stanach Zjednoczonych są obecnie członkami Systemu Rezerwy Federalnej. W rekordowym 1947 r. około 49% wszystkich banków komercyjnych należało do Systemu Rezerwy Federalnej. Odsetek ten systematycznie malał i obecnie tylko około 37% wszystkich banków komercyjnych w Stanach Zjednoczonych uczestniczy w Systemie Rezerwy Federalnej na zasadzie członkostwa. Proces ten był spowodowany głównie tym, że do 1987 r. tylko banki członkowskie Systemu Rezerwy Federalnej były zobowiązane do utrzymywania nieoprocentowanych rezerw obowiązkowych w systemie bankowości centralnej w Stanach Zjednoczonych, podczas gdy banki nieczłonkowskie tych rezerw nie musiały utrzymywać. Spadek liczby banków członkowskich w Systemie Rezerwy Federalnej utrudniał prowadzenie polityki monetarnej oraz stanowił źródło zagrożeń dla całego systemu. Dlatego po zmianie obowiązującego ustawodawstwa, od 1987 r. wszystkie banki komercyjne w Stanach Zjednoczonych są zobligowane do utrzymywania odpowiednich rezerw obowiązkowych w Systemie Rezerwy Federalnej, bez względu na to, czy posiadają, czy nie posiadają formalnego statusu członka tego systemu. Wszystkie banki komercyjne uzyskały również identyczny dostęp do instrumentów polityki monetarnej Systemu Rezerwy Obowiązkowej – kre-

dytów banku centralnego: lombardowego, redyskontowego i refinansowego (*discount window*). Dlatego w ostatnich latach praktyczne różnice pomiędzy bankami członkowskimi i nieczłonkowskimi Systemu Rezerwy Federalnej zanikają.

Tabela 1. Liczba banków członkowskich Systemu Rezerwy Federalnej oraz ich oddziałów (na koniec roku)

Rok	Liczba banków	Liczba oddziałów	Procent wszystkich banków	Procent wszystkich oddziałów
1994	4 111	37 088	38	67
1995	3 965	38 129	38	67
1996	3 701	40 963	39	69
1997	3 543	45 037	39	73
1998	3 401	46 112	39	74
1999	3 478	47 673	41	74
2000	3 164	47 722	38	70
2001	3 058	-	-	-
2002	2 977	50 095	38	74
2003	2 890	50 425	37	70

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów rocznych Rezerwy Federalnej za lata 1995–2003, www.federalreserve.gov.

Podsumowując, należy zauważyć unikalność rozwiązań w ramach bankowości centralnej w gospodarce Stanów Zjednoczonych. Głębokie kontrowersje i sprzeczne stanowiska z początków XX wieku doprowadziły do osiągnięcia racjonalnego kompromisu, w wyniku którego powstał efektywny, w pewnym stopniu zdecentralizowany System Rezerwy Federalnej, funkcjonujący skutecznie do dzisiaj.

Bankowość komercyjna w Stanach Zjednoczonych

Początki bankowości komercyjnej w Stanach Zjednoczonych sięgają XVIII wieku, kiedy to w 1782 r. założono Bank Północnej Ameryki (Bank of North America). Branża ta przez cały XIX i XX wiek przechodziła liczne przemiany instytucjonalne i organizacyjne. Obecnie, podobnie jak w innych krajach o gospodarce wolnorynkowej, jest to bardzo ściśle i drobiazgowo regulowany i nadzorowany sektor gospodarki, gdzie często zmieniające się rozwiązania legislacyjne powodują liczne i głębokie zmiany w strukturze i sposobie funkcjonowania banków komercyjnych. Cechą szczególną systemu banków komercyjnych w Stanach Zjednoczonych jest skomplikowana i mało przejrzysta organizacja nadzoru nad działalnością tych instytucji oraz bardzo duża liczba działających banków komercyjnych. Skutkuje to brakiem tak charakterystycznej dla innych krajów

wyraźnej koncentracji aktywów systemu bankowego w kilku lub co najwyżej kilkunastu największych bankach handlowych.

Nadzór. W Stanach Zjednoczonych działa obecnie kilka instytucji, które zajmują się licencjonowaniem i nadzorem nad działalnością bankową. Są to: Urząd Kontroli Pieniężnej, który jest specjalnym departamentem w Ministerstwie Skarbu Stanów Zjednoczonych (US Treasury), Rezerwa Federalna (Federal Reserve), Federalna Korporacja Ubezpieczeń Depozytów (Federal Deposit Insurance Corporation) oraz władze poszczególnych stanów. Kompetencje tych różnych instytucji nadzorczych nierzadko pokrywają się, co powoduje że w teorii i w praktyce system nadzoru bankowego w Stanach Zjednoczonych jest bardzo skomplikowany i nieprzejrzysty. Dlatego od połowy lat 90. XX wieku toczą się dyskusje na temat gruntownej reformy nadzoru bankowego. Kolejne propozycje zmierzają w kierunku powołania jednej centralnej instytucji, która zajmowałaby się tymi zagadnieniami. Jednak jak dotąd żaden z przedkładanych Senatowi projektów ustaw nie uzyskał wymaganej większości. W największym skrócie, podział kompetencji w ramach nadzoru bankowego w Stanach Zjednoczonych jest następujący:

- Urząd Kontroli Pieniężnej nadzoruje około 3000 banków narodowych, które koncentrują ponad 50% aktywów całego systemu bankowego.
- Rezerwa Federalna wraz z władzami poszczególnych stanów nadzoruje około 1000 banków stanowych, które są członkami Systemu Rezerwy Federalnej.
- Rezerwa Federalna nadzoruje firmy, które w swoich strukturach kapitałowych (holdingach) posiadają banki (*Bank Holding Companies*).
- Władze poszczególnych stanów wraz z Federalną Korporacją Ubezpieczeń Depozytów nadzorują około 6000 banków stanowych, które uczestniczą w systemie gwarantowania depozytów.
- Władze poszczególnych stanów nadzorują ponadto około 500 małych banków, które nie uczestniczą w systemie gwarantowania depozytów w Federalnej Korporacji Ubezpieczeń Depozytów⁴.

Federalna Korporacja Ubezpieczeń Depozytów. W okresie wielkiego kryzysu dochodziło w Stanach Zjednoczonych do licznych bankructw banków, w wyniku czego depozytariusze ponosili ogromne straty. W latach 1930–1933 upadało średnio rocznie 2000 banków. Spowodowało to największą w dziejach panikę bankową, skutkującą masowym wycofywaniem pieniędzy z tych instytucji przez społeczeństwo amerykańskie oraz bardzo głębokim spadkiem zaufania do całego systemu finansowego. Kulminacja tych wydarzeń nastąpiła w marcu 1933 r. W celu przełamania tej kryzysowej sytuacji w początkowym okresie rządów Franklina Delano Roosevelta dla uspokojenia nastrojów na dłuższy czas zamknięto po prostu wszystkie banki, ogłaszając wakacje bankowe (*bank holiday*).

Te smutne doświadczenia z początku lat 30. XX wieku doprowadziły do utworzenia w 1933 r. systemu gwarantowania depozytów, który zaczął funkcjonować od początku 1934 r. Założono Federalną Korporację Ubezpieczeń Depozytów, która działa do dnia dzisiejszego i gwarantuje wypłatę środków klientom upadłego banku do wy-

sokości 100 000 dolarów. Dzięki tym rozwiązaniom w latach następnych paniki bankowe nie miały miejsca, a zaufanie społeczne do instytucji depozytowych pozostawało na wysokim poziomie⁵.

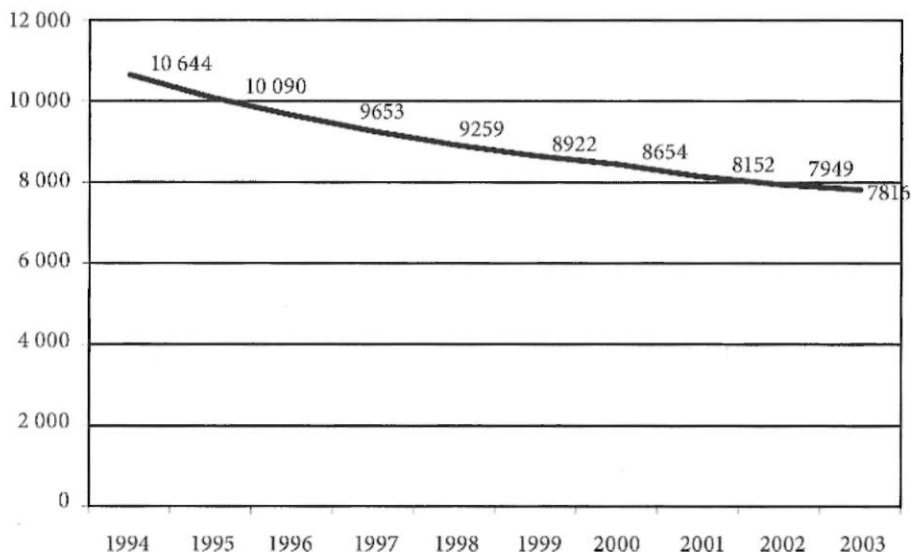
Oddzielenie bankowości depozytowej od bankowości inwestycyjnej i działalności maklerskiej. Jedną z najważniejszych przyczyn masowych i spektakularnych bankructw banków w Stanach Zjednoczonych w latach 1930–1933 była działalność tych instytucji finansowych na rynkach kapitałowych. Wiele banków komercyjnych oferowało szeroką gamę usług z zakresu bankowości inwestycyjnej, włączając w to gwarantowanie emisji akcji i obligacji w ramach umów zawieranych z emitentami tych papierów wartościowych (*firm commitment underwriting or best effort underwriting*), jak również spekulowało na rynkach finansowych na swój własny rachunek. W warunkach głębokiego i długotrwałego załamania się rynków kapitałowych zaowocowało to ogromnymi stratami finansowymi i wspomnianymi wcześniej licznymi bankructwami.

Negatywne doświadczenia doprowadziły do uchwalenia w 1933 r. przez Senat Stanów Zjednoczonych zmian w obowiązującym prawie bankowym. W ich wyniku banki komercyjne (depozytowe) zostały zmuszone do wydzielenia i sprzedaży prowadzonej dotychczas bankowości inwestycyjnej i działalności brokerskiej bądź zaprzestania działalności w tym zakresie. Regulacje te, w większości obowiązujące do dnia dzisiejszego, miały na celu ograniczenie podejmowanego ryzyka przez banki komercyjne w działalności inwestycyjnej i przez to zagwarantowanie większej stabilności i bezpieczeństwa całego systemu bankowego oraz pieniędzy depozytariuszy.

W połowie lat 90. XX wieku rozgorzała w Stanach Zjednoczonych na nowo dyskusja na temat celowości utrzymywania w mocy przepisów z lat 30., rozdzielających tradycyjną działalność bankową od usług brokerskich i bankowości inwestycyjnej. Kontrowersje te nabrały szczególnego znaczenia w 1998 r. kiedy doszło do fuzji Citicorp i Travelers Group, na które to połączenie zgodziła się na zasadzie wyjątku Rezerwa Federalna, pomimo że Travelers Group posiadało w swojej strukturze trzecią co do wielkości w Stanach Zjednoczonych firmę maklerską – Salomon Smith Barney. Citigroup zostało jedynie zobowiązane do sprzedaży działalności maklerskiej w ciągu 5 lat. Jak dotąd jednak różnorodne nowelizacje, które były przedkładane Senatowi, nie uzyskały wymaganej większości, i rozdział działalności bankowej i maklerskiej wciąż obowiązuje⁶.

Ograniczenia w otwieraniu oddziałów. Aż do połowy lat 90. XX wieku w Stanach Zjednoczonych obowiązywało ustawodawstwo umożliwiające poszczególnym stanom licencjonowanie liczby oddziałów banków. W ramach tych specyficznych rozwiązań prawnych każdy stan mógł limitować liczbę oddziałów, które określony bank mógł otworzyć i prowadzić na jego terytorium. Prawodawstwo to skutecznie zniechęcało, a w praktyce bardzo często całkowicie uniemożliwiało powstanie ogólnonarodowych wielkich banków komercyjnych, które obsługiwałyby swoich klientów na całym terytorium Stanów Zjednoczonych. Rozwiązanie takie ograniczało również w dużym stopniu konkurencję w całym sektorze banków komercyjnych. Była to podstawowa przyczyna funkcjonowania bardzo dużej liczby małych banków handlowych i braku tak charakterystycznej dla

innych krajów koncentracji aktywów sektora bankowego w kilku lub co najwyżej kilkunastu największych instytucjach depozytowych. Dane na temat liczby banków działających w Stanach Zjednoczonych zamieszczone są na rysunku 2.

Rys. 2. Liczba banków członkowskich Federalnej Korporacji Ubezpieczeń Depozytów działających w Stanach Zjednoczonych

Uwaga: W Stanach Zjednoczonych działa ponadto około 500 małych banków stanowych, które nie uczestniczą w systemie gwarantowania depozytów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów rocznych Rezerwy Federalnej za lata 1995–2003, www.federalreserve.gov.

Bardzo często, szczególnie w regionie środkowego zachodu, bank z jednego stanu miał ogromne trudności z uzyskaniem pozwolenia na rozpoczęcie działalności bankowej na terenie innego stanu. Nieraz łatwiej było amerykańskiemu bankowi rozpocząć działalność poza granicami Stanów Zjednoczonych, niż otworzyć oddział w innym stanie. Powodem takich specyficznych rozwiązań prawnych i podstawową przyczyną skrajnie restrykcyjnej polityki licencyjnej w wielu stanach była niechęć do wielkich ogólnonarodowych banków komercyjnych, która była szczególnie silna w rolniczych regionach środkowego zachodu. Brała się ona z doświadczeń XIX wieku, kiedy to w okresach złej koniunktury duże i silne banki przejmowały gospodarstwa rolne farmerów za długi. Najważniejszym skutkiem tych rozwiązań prawnych i zaszłości historycznych był brak dużych, ogólnonarodowych banków komercyjnych działających na terenie całego kraju. Sytuacja taka utrzymywała się aż do połowy lat 90. XX wieku.

Odpowiedzią sektora bankowego na te niespotykane restrykcje w otwieraniu oddziałów w poszczególnych stanach było szukanie luk w prawie, obchodzenie obowiązującego ustawodawstwa oraz ekspansja zagraniczna. Niektóre banki usiłowały prowadzić swoją działalność na terenach innych stanów przez tworzenie różnych instytucji finansowych, które pełniły takie same funkcje jak zwykłe banki, ale zgodnie z ustawodawstwem poszczególnych stanów bankami nie były. Tworzono więc skomplikowane konstrukcje prawne, które w ograniczonym stopniu umożliwiały ekspansję geograficzną najaktywniejszych banków w ramach terytorium Stanów Zjednoczonych.

Począwszy od lat 70. XX wieku wiele stanów zaczęło stopniowo liberalizować swoje przepisy w zakresie licencjonowania tworzenia oddziałów przez banki, także te pochodzące z innych stanów. Po licznych i burzliwych sporach oraz nowelizacjach obowiązujących przepisów ostatecznie w 1997 r. weszło w życie prawo federalne umożliwiające bankom posiadanie nieograniczonej liczby oddziałów w różnych stanach. Zakazano również tworzenia sztucznych ograniczeń i barier prawnych w tym zakresie na poziomie ustawodawstwa stanowego.

Następstwem tych zmian legislacyjnych jest burzliwy proces konsolidacji sektora bankowego w Stanach Zjednoczonych, który rozpoczął się w końcu XX wieku. Dokonuje się on poprzez liczne fuzje i przejęcia. Skutkiem tego jest wzrost konkurencji i drastyczny spadek liczby banków działających w tym kraju. Wiele małych banków zaprzestaje prowadzenia działalności lub jest przedmiotem przejęcia. Na przełomie lat 80. i 90. XX wieku w Stanach Zjednoczonych działało ponad 14 000 banków komercyjnych. Dziesięć lat później liczba ta zmalała do około 9000. Prognozy i opinie ekspertów wskazują, że w wyniku konsolidacji sektora bankowego liczba banków komercyjnych ustabilizuje się na poziomie około 4000. Pierwszy wielki, ogólnonarodowy bank, który prowadził działalność operacyjną na obu wybrzeżach i posiadał oddziały w prawie wszystkich stanach, powstał dopiero w roku 1998 w wyniku połączenia Bank of America i Nations Bank⁷. Postępujący proces konsolidacji sektora banków komercyjnych prowadzić będzie także do większej koncentracji aktywów całej branży w największych instytucjach.

Banki zagraniczne w Stanach Zjednoczonych. Na terytorium Stanów Zjednoczonych w różnych formach prawnych (oddziały, przedstawicielstwa, agencje) działa również wiele banków zagranicznych. Ponadto część banków zarejestrowanych w Stanach Zjednoczonych kontrolowana jest przez kapitał zagraniczny. Statystyki Rezerwy Federalnej uznają banki krajowe za kontrolowane przez kapitał zagraniczny, gdy posiada on więcej niż 25% akcji banku. Sprawa komplikuje się dodatkowo, ponieważ część instytucji amerykańskich ze względów podatkowych i bardziej liberalnych przepisów prawnych zakłada banki za granicą, a następnie podejmują one działalność operacyjną na terytorium Stanów Zjednoczonych. Dlatego obecnie, w globalizującym się świecie, mierzenie udziału kapitału zagranicznego w aktywach sektora banków komercyjnych jest przedsięwzięciem dość trudnym ze względów definicyjnych. W zależności od przyjętych kryteriów dana instytucja raz będzie uważana za firmę krajową, a innym razem za przedsiębiorstwo zagraniczne lub kontrolowane przez kapitał obcy. Dlatego wyni-

ki wszelkiego typu obliczeń, szczególnie w przypadku liberalnej i otwartej gospodarki Stanów Zjednoczonych, należy traktować w sposób przybliżony.

Dane zamieszczone w tabeli 2 świadczą o stabilnym i znaczącym udziale kapitału zagranicznego w aktywach banków komercyjnych w Stanach Zjednoczonych. W całej dekadzie lat 90. XX wieku udział ten zawierał się w przedziale 19–22%, a w początkach nowego stulecia zmniejszył się do 17,6%.

Tabela 2. Udział kapitału zagranicznego w aktywach sektora banków komercyjnych w Stanach Zjednoczonych (w mld USD na koniec roku, ceny bieżące)

Rok	Aktywa banków komercyjnych	Aktywa banków komercyjnych kontrolowanych przez kapitał krajowy	Aktywa banków komercyjnych kontrolowanych przez kapitał zagraniczny	Procent aktywów sektora banków komercyjnych kontrolowanych przez kapitał zagraniczny
1975	988,0	935,6	52,4	5,3
1980	1 680,2	1 479,6	200,6	11,9
1985	2 730,5	2 289,7	440,8	16,1
1990	3 700,4	2 909,3	791,1	21,4
1995	4 540,4	3 556,5	983,9	21,7
1996	4 939,2	3 948,3	990,9	20,1
1997	5 452,1	4 326,5	1 125,6	20,6
1998	5 862,3	4 744,4	1 117,9	19,1
1999	6 450,1	5 221,9	1 228,2	19,4
2000	6 511,8	5 212,9	1 298,9	19,9
2001	6 844,0	5 459,4	1 384,6	20,2
2002	7 309,6	5 972,1	1 337,5	18,3
2003	7 780,0	6 411,1	1 368,9	17,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.federalreserve.gov.

Parabanki w Stanach Zjednoczonych

Wzajemne banki oszczędnościowe (*Mutual Savings Banks*). Instytucje tego typu zostały po raz pierwszy założone w Szkocji. Ich celem było promowanie oszczędzania wśród ludzi ubogich. W tym celu czasami oferowały oprocentowanie depozytów na poziomie wyższym od rynkowego. Ta różnica pomiędzy oprocentowaniem oferowanym a rynkowym była wówczas dopłacana ze środków publicznych (dotacje) lub funduszy założycieli, i wtedy organizacje te miały znamiona działalności charytatywnej.

W Stanach Zjednoczonych pierwszy wzajemny bank oszczędnościowy powstał w 1816 r. W latach następnych organizacje te rozprzestrzeniły się szczególnie w północ-

no-wschodnim regionie kraju. Od samego początku działały one jednak na zasadach komercyjnych i nie oferowały oprocentowania depozytów na poziomie znacząco wyższym od rynkowego. Stały się bardzo popularnym miejscem przechowywania pieniędzy przez klasę średnią.

Obecnie są to instytucje licencjonowane przez poszczególne stany, nadzorowane wspólnie przez władze stanowe i federalne. Cechą szczególną wzajemnych banków oszczędnościowych w Stanach Zjednoczonych jest specyficzna forma własności. Są to banki, których właścicielami są osoby przechowujące w nich swoje nadwyżki finansowe. Nie ma tam instytucji akcji, czy też udziałów. Depozytariusze w proporcji do ulokowanych w danym wzajemnym banku oszczędnościowym pieniędzy mają kontrolę nad tą instytucją. Z tego względu prowadzą one zazwyczaj dość konserwatywną politykę inwestycyjną. Głównym obszarem ich działalności jest udzielanie kredytów hipotecznych. W prawie dwustuletniej historii ich funkcjonowania bardzo rzadko dochodziło do bankructw wzajemnych banków oszczędnościowych. W końcu lat 90. XX wieku działało w Stanach Zjednoczonych około 800 takich banków. Były one skupione w regionie wschodniego wybrzeża tego kraju⁸.

Stowarzyszenia oszczędnościowo-pożyczkowe (*Savings and Loans Associations*). Instytucje finansowe tego typu zaczęły powstawać w Stanach Zjednoczonych w pierwszej połowie XIX wieku, po uchwaleniu odpowiednich przepisów prawnych. Od samego początku miały charakter stanowy i były licencjonowane przez władze poszczególnych stanów. Kongres uznał, że „własność domu jest częścią amerykańskiego marzenia” i doprowadził do powstania stowarzyszeń oszczędnościowo-kredytowych, których działalność inwestycyjna bardzo silnie skoncentrowana jest na udzielaniu indywidualnych kredytów hipotecznych, zaciąganych przez osoby fizyczne. W celu finansowania tych pożyczek stowarzyszenia oferują oprocentowanie depozytów na poziomie nieznacznie wyższym od bankowego, co zachęca do lokowania w nich nadwyżek finansowych.

W latach 20. poprzedniego wieku działało w Stanach Zjednoczonych około 12 000 stowarzyszeń oszczędnościowo-pożyczkowych; 85% ich aktywów stanowiły długoterminowe kredyty hipoteczne. Wiele z nich zbankrutowało jednak w okresie wielkiego kryzysu. W 1934 r. powstała Federalna Korporacja Ubezpieczeniowa Stowarzyszeń Oszczędnościowo-Pożyczkowych (*Federal Savings and Loan Insurance Corporation*), której celem jest gwarantowanie środków zdeponowanych w tych instytucjach finansowych na zasadach analogicznych jak w sektorze banków komercyjnych. Utworzono również organy nadzorcze (*Federal Home Loan Bank Board*) do kontroli działalności stowarzyszeń oszczędnościowo-pożyczkowych.

Koniec lat 70. oraz cała dekada lat 80. XX wieku to okres ponownego bardzo głębokiego kryzysu stowarzyszeń oszczędnościowo-pożyczkowych. Podstawowym powodem był wzrost stóp procentowych. Stowarzyszenia udzielały długoterminowych kredytów hipotecznych po stałej stopie procentowej, finansując je w znacznym stopniu krótkoterminowymi depozytami o zmiennym oprocentowaniu. Zaowocowało to kolejną falą bankructw, na którą nałożyły się liczne i bulwersujące przypadki nadużyć i korupcji.

Doprowadziło to do uchwalenia przez Kongres szeregu przepisów prawnych reformujących funkcjonowanie całego sektora stowarzyszeń oszczędnościowo-pożyczkowych i wzmocnienia nadzoru nad tymi instytucjami finansowymi. Zdecydowano się również na udzielenie ogromnej pomocy ze środków publicznych w celu zahamowania fali bankructw. Skala tej pomocy szacowana jest na od 159 mld do 500 mld dolarów⁹. Zmianom tym towarzyszył także proces konsolidacji stowarzyszeń oszczędnościowo-pożyczkowych, który w wyniku wielu fuzji i przejęć zredukował liczbę tych instytucji finansowych z około 3600 w połowie lat 80. do około 1700 pod koniec dekady lat 90. XX wieku.

Związki kredytowe (*Credit Unions*). W pierwszej połowie XIX wieku banki komercyjne w Stanach Zjednoczonych udzielały kredytów głównie przedsiębiorstwom. Osoby fizyczne miały bardzo utrudniony dostęp do tego rodzaju finansowania zewnętrznego. Dlatego Senat doprowadził do uchwalenia ustawodawstwa, na podstawie którego powstały poprzednio opisywane wzajemne banki oszczędnościowe i stowarzyszenia oszczędnościowo-pożyczkowe, które wyspecjalizowały się w udzielaniu kredytów hipotecznych. Rozwój i przeobrażenia gospodarki amerykańskiej wykreowały rosnące zapotrzebowanie na inne rodzaje kredytów konsumpcyjnych. Dlatego trzecim typem instytucji, które dzięki ustanowionym przez Senat regułom prawnym zaczęły powstawać w początkach XX wieku były związki kredytowe. Ich podstawowym celem od samego początku jest udzielanie indywidualnym klientom wszelkiego rodzaju kredytów, za wyjątkiem kredytów hipotecznych. Pierwsze dwa związki kredytowe powstały w 1910 r. w stanie Massachusetts.

Początkowo związki kredytowe były instytucjami stanowymi. To poszczególne stany licencjonowały i nadzorowały organizacje tego typu. Sytuacja zmieniła się diametralnie po okresie wielkiego kryzysu. W wyniku kolejnych nowelizacji przepisów prawnych od 1934 r. możliwe stało się zakładanie związków kredytowych licencjonowanych i nadzorowanych przez władze federalne. Obecnie około 60% związków kredytowych ma właśnie charakter federalny.

Od 1970 r. środki zgromadzone we wszystkich federalnych związkach kredytowych oraz w części stanowych związków kredytowych są gwarantowane przez specjalny fundusz ubezpieczeniowy (National Credit Union Share Insurance Fund), na analogicznych zasadach jak ma to miejsce w sektorze banków komercyjnych. W 1970 r. powołano również osobną organizację – Narodową Administrację Związków Kredytowych (National Credit Union Administration), która zajmuje się nadzorem nad federalnymi związkami kredytowymi i stanowymi związkami kredytowymi uczestniczącymi w funduszu ubezpieczeniowym. Pozostałe związki kredytowe kontrolowane są przez władze stanowe, na podstawie różnych przepisów obowiązujących w poszczególnych stanach.

Związki kredytowe, podobnie jak stowarzyszenia oszczędnościowo-pożyczkowe, są własnością depozytariuszy. Nie ma tam instytucji akcji czy też udziałów. Inaczej jednak niż jest to w stowarzyszeniach oszczędnościowo-pożyczkowych, wielkość złożonego depozytu nie wpływa na siłę oddziaływania danej osoby na prowadzoną politykę inwestycyjną czy też obsadę kierowniczych stanowisk na szczeblu zarządu i rady nadzorczej.

Każda osoba, która zdeponowała swoje pieniądze w danym związku kredytowym, ma jeden głos, bez względu na wysokość swojego wkładu. Jednak możliwość uczestnictwa w danym związku kredytowym jest ograniczona, co określa jego statut. Członkami danego związku kredytowego mogą być zazwyczaj pracownicy pracujący w określonym zakładzie pracy lub osoby mieszkające na danym terenie lub wykonujące określony zawód. Przy czym w Stanach Zjednoczonych najpopularniejsze są związki kredytowe ograniczające członkostwo do danego zakładu pracy (np. Związek Kredytowy Pracowników Marynarki – The Navy Credit Union). W większości związków kredytowych zmiana miejsca pracy nie pociąga za sobą automatycznej utraty członkostwa w dotychczasowym związku kredytowym. Pracownik bardzo często nabywa natomiast prawo do uczestnictwa w nowym związku kredytowym, z uwagi na zmianę miejsca zatrudnienia. Prawo do członkostwa w określonym związku kredytowym można również często nabyć w wyniku zawarcia związku małżeńskiego. Dlatego dawniej ta sama osoba mogła być jednocześnie członkiem wielu związków kredytowych. Sytuacja ta zmieniła się z początkiem 1999 r. kiedy to weszła w życie nowelizacja obowiązujących przepisów prawnych, ograniczająca możliwość czynnego członkostwa w związkach kredytowych do jednej tylko instytucji tego typu. Tak więc Amerykanin ma prawo wybrać sobie jeden związek kredytowy (w przyszłości może go oczywiście zmienić), którego będzie członkiem.

Podstawowym źródłem funduszy związków kredytowych są depozyty ich statutowych członków. Przy czym znaczna część takich depozytów (*Regular Share Accounts*) nie wypłaca odsetek, tylko dywidendę zależną od wielkości ulokowanych środków i wyników finansowych danego związku kredytowego. W momencie dokonywania lokaty znane są tylko szacunki dotyczące przyszłej wysokości dywidendy. Po zakończeniu okresu umownego wypłacana jest rzeczywista dywidenda, która może być zarówno wyższa, jak i niższa od wcześniej przewidywanej. Dywidenda ta z ekonomicznego punktu widzenia jest oczywiście substytutem oprocentowania. Pod względem prawnym jest jednak dywidendą, a nie oprocentowaniem lokaty. Oprócz tego związki kredytowe gromadzą środki finansowe dzięki przyjmowaniu różnych innych rodzajów depozytów, które oferują tradycyjne oprocentowanie.

Polityka inwestycyjna związków kredytowych od samego początku ich funkcjonowania koncentruje się na udzielaniu niewielkich kredytów konsumenckich osobom indywidualnym – członkom danego związku kredytowego. Pozostała część aktywów lokowana jest w bezpieczne dłużne papiery rządowe i municypalne oraz trzymana jest na lokatach bankowych.

Związki kredytowe są organizacjami niekomercyjnymi (*nonprofit*) i dlatego są zwolnione z podatków federalnych. Szczególnie ważny jest brak opodatkowania zysków zatrzymanych. Wartość tej specyficznej pomocy publicznej dla związków kredytowych w formie różnorodnych ulg podatkowych szacuje się na ponad miliard dolarów rocznie. Dodatkowo związki kredytowe, jako organizacje nie nastawione na zysk, często korzystają z darmowej pracy wolontariuszy. Ponadto wiele zakładów pracy udostęp-

nia bezpłatnie swoje pomieszczenia na biura dla działających na ich terenie związków kredytowych.

W latach 80. i 90. XX wieku branżę związków kredytowych również dotknął proces konsolidacji. W jego wyniku na drodze fuzji i przejęć drastycznie zmniejszyła się liczba związków kredytowych. Obecnie w Stanach Zjednoczonych działa ich około 10 000. W większości są to małe instytucje finansowe o wielkości aktywów rzędu kilku – kilkunastu milionów dolarów, choć nie brak jest również i grupy kilkudziesięciu wielkich związków kredytowych z aktywami powyżej miliarda dolarów (np. The Navy Credit Union). Wiele małych związków kredytowych korzysta z usług instytucji finansowych wyspecjalizowanych w ich obsłudze, w tym również banków komercyjnych, lub tworzy stowarzyszenia. Pozwala im to na osiągnięcie wielu istotnych korzyści skali, polegających np. na prowadzeniu jednego wspólnego biura czy też posiadaniu jednego systemu komputerowego. Związki kredytowe skupiają około 10% depozytów indywidualnych klientów i przypada na nie około 15% wartości kredytów konsumenckich. Aktywa związków kredytowych systematycznie rosną. W końcu lat 90. XX wieku osiągnęły wartość 400 mld dolarów. Ich członkami było wówczas ponad siedemdziesiąt milionów Amerykanów. Związki kredytowe mają stabilną i niezagrożoną pozycję w systemie finansowym Stanów Zjednoczonych. Cieszą się dużą popularnością wśród mieszkańców tego kraju¹⁰.

Zakończenie

Podstawowe instytucje i rozwiązania w sektorze bankowym Stanów Zjednoczonych ukształtowały się do połowy lat 30. XX wieku w wyniku daleko idących kompromisów zwolenników bardzo różnych rozwiązań. Głębokie konflikty oraz sprzeczne koncepcje i interesy poszczególnych stanów doprowadziły ostatecznie do wypracowania unikalnych i specyficznych rozwiązań, które w dużym stopniu sprawnie funkcjonują do dnia dzisiejszego. Wiele z opracowanych i wdrożonych wówczas w Stanach Zjednoczonych rozwiązań było w następnych latach z powodzeniem stosowanych w innych krajach świata. Od połowy lat 90. XX wieku system bankowy w Stanach Zjednoczonych przechodzi bardzo burzliwe i gwałtowne procesy zmian w zakresie obowiązujących rozwiązań prawych i organizacyjnych. Skutkują one przede wszystkim szybką konsolidacją instytucji bankowych, powodującą spadek liczby banków i instytucji parabankowych oraz wzrostem koncentracji depozytów, kredytów i aktywów sektora w grupie kilkunastu największych podmiotów tej branży.

Przypisy

¹ www.federalreserve.gov

² W systemie prawa anglosaskiego uprawnienia i znaczenie rady nadzorczej są większe niż w systemie prawa polskiego. Akcent w całym systemie ładu korporacyjnego jest położony na radę nadzorczą, a nie na zarząd, jak w Polsce.

³ F.S. Mishkin, S.G. Eakins, *Financial Markets and Institutions*, Longman 2000, s. 181–204.

⁴ *Ibidem*, s. 462.

⁵ *Ibidem*, s. 461.

⁶ *Ibidem*, s. 473.

⁷ *Ibidem*, s. 462–470.

⁸ *Ibidem*, s. 490–491.

⁹ *Ibidem*, s. 498, 491–505.

¹⁰ *Ibidem*, s. 506–513.

Banking System in the United States (Summary)

The Author analyses the history of establishing, as well as the most important institutional changes, and processes taking place in the banking system of the United States in a division into the first and the second level of banking system (central banking and the commercial banking sector). He pays particular attention to the specific circumstances of establishing the traditional two-level banking system in the United States that resulted in particular specifics and unique qualities of the adopted there solutions.

The Author starts with the presentation of the central banking, then he describes the sector of commercial banks, and finally – the most important specific paraban-king institutions that had been successfully functioning in the American economy for many years.

Also, the article contains the analysis of the most significant legislative changes that in consequence initiated very significant and deep transformations in the entire banking system in the United States in the nineties of the 20th century. They result in consolidation of the branch, increasing number of fusions and takeovers, a decline in the number of banks, increasing concentration of deposits, credits and assets in several large institutions of this sector, and establishment of national banks operation in the United States territory.